

Globalizácia hospodárskej politiky v kontextoch politickej pravice a ľavice

Richard GEFFERT

Abstract : In this contribution the author deals with the problem of the globalization and convergence the left and the right political subjects also in the economics especially in economy politics. He shows that since the second half of 20th century this process has been watched as a common postmodern development trend. The author deals with the analysis of political programmes of the slovak political parties and shows the process of the convergence. Also deals with the problem of the New economy theory in development of the European union.

Keywords : globalization, economy politics, political parties, political programmes, the left, the right, convergence, the new economy

I.I. Proces globalizácie v otázke riešenia politicko-ekonomických problémov

Globalizácia v dnešnom postmodernom svete predstavuje dôležitý reálny aspekt v zmysle nového svetového systému a reprezentuje jednu z dominantných foriem determinujúcich budúcu podobu našej planéty. Prejavuje sa celkom prirodzene v mnohých dimenziách a jej aspektoch: ekonomickej, politickej, bezpečnostnej, enviromentálnej, zdravotnej, sociálnej či kultúrnej. Tento trend je možné v istom zmysle vnímať ako konštituovanie „Novej ideológie“ tretieho tisícročia (Steger, 2005).

Procesy internacionalizácie a globalizácie sa prejavujú rôznou intenzitou a rôznymi formami. Sú dlhodobo predmetom vedeckého záujmu odborníkov rôznych vedných disciplín.

Hmotná časť globalizácie sa vyjadruje tokmi zahraničných investícií. Obchodné údaje potvrdzujú, že globálna ekonomika sa objavuje prostredníctvom regionalizácie v troch hlavných obchodných blokoch – EU, ASEAN, NAFTA (ďalšími predstaviteľmi globalizácie sú obchodné organizácie ako Svetová banka, MMF, OSN, NATO). Globalizácia má aj druhú stránku, tzv. nehmotnú:

- *finančné toky*

- *toky sprostredkovateľských služieb medzi firmami, posilnené dereguláciou trhov na celom svete*
- *formálna medzinárodná spolupráca v podobe spoločných podnikov, strategických aliancií a spoločného výskumu*
- *toky globálnych poznatkov vo vedeckých komunikáciách a toky prostredníctvom médií*
- *transfer poznatkov prostredníctvom väčšej mobility osôb a výmenných stáží v priemysle, politike, vede, výskume a kultúre.*

Ekonomické sily vo svete sa prelievajú cez národné hranice: výsledkom toho je viac demokracie, viac slobody, viac obchodu, viac príležitostí a väčšia prosperita. Svet prechádza od obchodnej výmeny medzi jednotlivými krajinami k jedinej ekonomike. Jedna ekonomika, jeden trh – to je najbližší prirodzený stupeň v hospodárskych dejinách civilizácie. Proces znovurozdeľovania ekonomických úloh medzi jednotlivými národnými ekonomikami ku ktorému v súčasnosti dochádza, prispieva k prehlbeniu ich ekonomickej závislosti. Globálna ekonomika, ktorá sa o tento základ opiera, predpokladá úplne voľný obchod, teda vytvorenie rovnakých podmienok, aké v oblasti obchodu existujú a úspešne fungujú vo vnútri národných ekonomik. Aproximáciu v danej oblasti najlepšie dokazujú integračné procesy v Európe, ktoré neustále pokračujú.

K danej problematike je možné koncipovať názorový uhol aj z oblasti politologicko ekonomickej. My sa vo svojom príspevku v časti II. budeme zaoberať predovšetkým diapazónom Slovenskej republiky, ktorá dnes už ako integrálna súčasť Európskej únie predstavuje jeden z modelových príkladov v tranzitívnych ekonomikách. Podľa správy OSN o vývoji ekonomiky z r.1993, ktorá člení štáty na tri veľké skupiny: rozvinuté trhové ekonomiky, transformujúce sa ekonomiky a rozvojové krajiny možno ďalej do klasifikácie tranzitívna ekonomika zaradiť aj Albánsko, Bulharsko, Českú republiku, Maďarsko, Poľsko, Rumunsko a republiky bývalého ZSSR (Viestová, Štofilová, Oreský, 2005, s. 79). Aj napriek faktu, že na počiatku 21. storočia sú tranzitívne ekonomiky v porovnaní s rozvinutými trhovými ekonomikami v sťaženej situácii v istom zmysle musia sa vyrovnáť s riešením rovnakých alebo veľmi podobných problémov, ktoré vyplývajú z prirodzenej snahy o vytvorenie demokratickej otvorenej spoločnosti.

Jednou z mála pozitívnych charakteristík, ktoré tranzitívne ekonomiky zdedili z obdobia socializmu, bola relatívne vysoká úroveň ľudského kapitálu a rovnomernejšie rozdelenie dôchodkov v porovnaní s trhovými ekonomikami s porovnateľnou ekonomickou úrovňou. Problém však napríklad predstavovala kvalita vykazovaných kvalifikácií v dôsledku ideologicky motivovaného odtrhnutia vzdelávacích a výskumných inštitúcií od najnovších vedeckých poznatkov a technologických trendov. Vývoj komplexnejšie chápanej úrovne

spoločnosti v období transformácie je sledovaný pomocou indexu ľudského rozvoja (Human Development Index – HDI) publikovaného v Správe o ľudskom rozvoji v rámci Programu OSN pre rozvoj (Kadeřábková, Žák, 2002, s.615).

Tretia časť je venovaná jednému z nosných problémov globalizácie a siete zahraničným investíciám na Slovensku. V časti číslo IV. sa venujeme hodnoteniu hospodárskej politiky SR za rok 2004 rôznymi inštitúciami. V časti V. sa pokúsime zhodnotiť aktuálny stav vývoja Novej ekonomiky na Starom kontinente, ktorou ako megatrendom v rozvoji a procese ľudskej civilizácie bola inšpirovaná aj Lisabonská stratégia.

Cieľom hospodárskej politiky štátu je dosiahnuť maximum spoločenského blahobytu a tomuto cieľu má byť podriadená voľba najúčinnějších nástrojov. Tranzitívne ekonomiky, ale aj ostatné typy ekonomík prostredníctvom vládnych programov formulujú svoju víziu, predstavu, dlhodobý zámer, cieľ, ako aj nástroje, ktorými mienia víziu realizovať, časový horizont a etapy. Ak dve ekonomiky sú navzájom vysoko otvorené, v dôsledku toho ekonomické dianie v každej z nich ovplyvňuje ekonomické dianie v ostatných ekonomikách. Ak sa daná krajina usiluje o dosiahnutie rovnakých ekonomických cieľov ako druhá krajina, má záujem na úspechu druhej krajiny. Udalosti v jednej ekonomike môžu vyvolať otrasy v iných ekonomikách a naopak. Úspešnosť určitého postupu v jednej krajine v rozhodujúcej miere závisí od akcie druhej krajiny a naopak.

V druhej polovici 20. storočia dochádza čoraz viac k prelínaniu a zmiešavaniu pôvodne protikladných hodnôt, praktická politika strán označovaných ako pravica, ľavica a stred sa častokrát prekrýva, jedna strana preberá od druhej návody na riešenie spoločenských problémov alebo strany dospievajú k rovnakým záverom ako riešiť určité situácie. Socialisti i sociálni demokrati, praví i ľaví liberáli, konzervatívci i kresťanskí demokrati práve tak ako zelení vyznávajú trhovú ekonomiku, silnú sociálnu sieť a internacionálnu zahraničnú politiku. Žiadna z otázok a zásad, ktoré ešte pred jednou generáciou vášnivo rozdeľovali občana i politika hociktorej západoeurópskej krajiny už nestojí v kontrastnom strete záujmov. Ako príklad môžeme uviesť vzťah konzervativizmu a liberalizmu, ktoré vo svojej pôvodnej verzii vystupovali ako dva navzájom sa vylučujúce protipóly politického myslenia, dnes už možno povedať, že predovšetkým konzervativizmus do seba absorboval veľkú časť liberálnej tradície a platí to aj spätne. Dôsledkom tohto vývoja v politickej praxi je, že sa niektoré politické strany vo svojom politickom programe pokojne vymedzia ako konzervatívne liberálne strany (v SR napr. ODU – VPN), či sa do názvu politickej strany premietne také oxymoron ako pokroková konzervatívna strana (Kanada). Podobne liberalizmus oproti vyhranenému

individualizmu v raných štádiách svojho vývoja postupne nabera čoraz viac demokratický a v dvadsiatom storočí aj sociálno ekonomický rozmer. Je len prirodzené, že vznikajú názory, že v tomto ponímaní sa liberalizmus až na dosah približuje socializmu (Briška, 2004, s. 15).

Od polovice 20. storočia je badať v politickom živote nielen európskych pluralitných demokracií proces konvergenzie a globalizácie názorov pravicových a ľavicových strán aj v otázkach riešenia ekonomických či iných ekonomikou determinovaných problémov. Konvergencia pravicových a ľavicových praktických riešení je zreteľná predovšetkým vtedy, keď sa politický subjekt stane vládncim, alebo prinajmenšom účastníkom vládnutia. Napríklad M. Thatcherová, bývalá predsedkyňa vlády Veľkej Británie a R. Reagan, bývalý prezident USA, sa snažili obmedziť úlohu štátu v národnom hospodárstve. Výraznejšie však neznížili ani výdavky štátu na sociálne zabezpečenie, ani podiel vládnych výdavkov ako súčasť národného produktu (Seiler, 2004, s.42).

Príkladom nového pohľadu na problematiku politickej pravice a ľavice je aj aktuálna situácia v Maďarsku, kde stredolavá sociálna demokracia je v otázkach privatizácie aktívnejšia ako stredopravý FIDES. Ekonomické aj sociálne programy týchto dvoch najsilnejších politických strán sú si veľmi podobné a to nielen v straníckych programoch, ale aj v ich realizácii. Čo sa týka európskej integrácie, maďarské politické subjekty azda len s výnimkou extrémistov si s plnou zodpovednosťou uvedomujú, že ekonomická situácia nebude lepšia iba v súvislosti vstupu krajiny do EÚ, ale že je zviazaná predovšetkým s ekonomickou realitou Maďarska, ktorej riešenie vníma podobným spôsobom aj jedna aj druhá časť politického spektra (Kenez, 2005, s. 9).

Rovnako aj v rozvinutej trhovej ekonomike vo Veľkej Británii pri existencii dvoch veľkých politických subjektov labouristov a konzervatívcov začína byť vnímaný názor že „nálepkovanie pravý a ľavý“ je redundandné. Stúpenci nového realizmu tieto „visačky“ označujúce politické subjekty ako len pravicovo, alebo ľavicovo orientované už nie sú životaschopné (Kampfner, 2004).

Ďalším príkladom efektívnej syntézy trhovej ekonomiky so súkromným vlastníctvom a cieľenými zásahmi štátu do fungovania ekonomiky v zmysle redistributívnej politiky je Švédske kráľovstvo. Tu je možné oboznámiť sa s koncepciou korporatívnej demokracie Magnusa Rynera, ktorý vychádza vo svojom modeli tretej cesty so spojenia racionality a efektívnosti so sociálnym cítením. Výsledkom realizácie tejto politiky je takmer dokonalý „welfare state“ (Bieler, 2005).

Okrem konvergenzie ľavicových a pravicových riešení ekonomických problémov v Európe badať aj proces konvergenzie sociálnych hodnotových názorov vôbec. Politická

pravica a ľavica sa prikláňa k niektorým sociálne hodnotovým orientáciám, a to aj vtedy, ak vyhlasuje, že nie je ideologicky orientovaná, ale že koná čisto pragmaticky. Môže byť nejaká politická strana či iný politický subjekt ideologicky amorfný, ideologicky neorientovaný? To by znamenalo, že politická ideológia dospela k svojmu koncu. My však súhlasíme so slovami prof. Gbúrovej, že „skúsenosti zo svetovej politiky 20. storočia svedčia o tom, že politické ideológie sú bez konca. Ide len o to, aby sa jeden z konkrétnych súborov politických ideí a hodnôt, napríklad liberalizmus alebo konzervativizmus či socializmus, sa nestal dominujúcim a nediskreditoval všetky ostatné súbory, ale aby medzi nimi došlo k širokému a univerzálnemu konsenzu“, ktorý my vnímame ako globalizáciu a konvergenciu. Vyhlásenia dnešných predstaviteľov politických subjektov sú neochotou akceptovať tradičné vyhranené sociálne hodnotové orientácie, ktoré už nevyjadrujú sociálnu skutočnosť tak, aby boli hodnotovou orientáciou pre prax. Samy seba vnímajú ako stredopravé alebo stredoľavé politické subjekty. Takýto spôsob sebauvedomovania politických subjektov súvisí predovšetkým s procesom konvergence sociálne ekonomických hodnotových orientácií a ideí v Európe v druhej polovici 20. storočia.

Napríklad už E. Bernstein zdôraznil myšlienku sociálnych reforiem v rámci kapitalizmu. Mnohí zástancovia liberálnych hodnôt priznali v súvislosti s celosvetovou hospodárskou krízou v 30-tych rokoch 20. storočia regulatívnu funkciu štátu pri prerozdeľovaní bohatstva spoločnosti. V 70-tych rokoch už existuje teoreticky zdôvodnená integrácia liberálnych hodnôt so socialistickou ideou sociálnej spravodlivosti – Rawlsova redistribučná teória sociálnej spravodlivosti. Na druhej strane, k hodnotovej orientácii sociálnodemokratických strán patrí uznávanie pluralitnej politickej demokracie, liberálnych slobôd občana a ich integrácia s ideou sociálnej spravodlivosti. Napokon aj reformátori štátneho socializmu od Alexandra Dubčeka po Michaela Gorbačova kládli liberálne hodnoty právneho štátu a slobôd do nerozlučnej súvislosti s existenciou foriem výroby a rozdeľovania zakladajúcich sa na štátnom a družstevnom vlastníctve. Donedávna u slovenských kresťanských demokratov bol rozšírený názor o nezlučiteľnosti liberalizmu a kresťanstva. Kritika liberalistického egoizmu zo stanoviska kresťanskej hodnoty solidarity nevedla však mnohých kresťanov k odmietaniu liberálnych slobôd a, naopak, M. Nowak ich začlenil do kresťanskej univerzalistickej perspektívy rovnakej hodnoty všetkých ľudí. Jeho kresťansko-liberalistické myšlienky nachádzame aj v encyklike pápeža Jána Pavla II. *Centesimus annus*, ktorá je venovaná sociálnym problémom súčasnosti (Seiler, 2004, s. 43).

Súčasný ekonomický systém vyspelých krajín Európy je možné charakterizovať vysokou mierou liberalizácie v prepojenosti s otvorenosťou a prepojenosťou trhov takmer všetkých krajín a regiónov sveta (Daniš, 2005, s. 66).

S konkrétnou dokumentovou formou hospodárskej politiky sa stretávame v programových vyhláseniach vlád, ale aj jednotlivých politických subjektov. Politické strany v pluralitnej demokracii vo svojom úsilí participovať v čo najväčšej možnej miere na vládnej moci sú determinované nielen svojou úrovňou poznania konkrétnych protirečení ekonomického a spoločenského systému, ale v neposlednej miere aj rešpektovaním záujmu svojich voličov. Musia preto dbať na to, aby ich ekonomické opatrenia boli sociálne únosné a dávali pozitívne impulzy pre podnikateľskú sféru. Strategickými zásadami každého subjektu ako nositeľa moci je prispieť ku riešeniu vývinových protirečení spoločenského systému.

V súčasnosti sme svedkami toho, čo sme už boli bývali naznačili aj v úvode našej práce, a síce faktu, že od polovice 20. storočia nie je veľký rozdiel v praktickej ekonomickej politike medzi politickou pravica a ľavicou. Politické pojmy pravica, ľavica a stred boli prirodzene formulované v kontexte ostrých stretov francúzskej priemyselnej spoločnosti 19. a začiatkom 20. storočia, keď sa dobové politické subjekty snažili predovšetkým o vlastné víťazstvo bez ohľadu na záujmy iných sociálnych vrstiev (royalisti sedeli podľa zasadacieho poriadku francúzskeho parlamentu napravo, girondisti v strede, jakobíni naľavo - 1789). V súčasnosti je výstižnejšie hovoriť predovšetkým o určitých tendenciách aj v spôsobe riešenia sociálno-ekonomických problémov. Nie náhodou existuje minimálne podobnosť všeobecne stanovených cieľov v ekonomických programoch politických subjektov. Úlohou politického subjektu je vyvinúť predovšetkým intelektuálne úsilie, aby uvedené poznatky sprístupnil verejnosti, aplikujúc ich do svojho programu, ďalej pretlmočil ich do jazyka záujmov, navyše realizáciu empiricky evidovaných skupinových záujmov objasn timer objektívnymi podmienkami ekonomiky. V ďalšej časti našej práce sa pokúsime aplikovať tézy o globalizácii a konvergencii politických myšlienok a ich realizácie na príklade Slovenskej republiky.

I.II. Proces konvergencie politickej pravice a ľavice v programoch slovenských politických subjektov

Slovenská politická scéna je charakteristická veľkým počtom politických subjektov čo je výsledkom prirodzeného demokratického výberu, ale predovšetkým volebného systému pomerného zastúpenia. K dnešnému dátumu je na ministerstve vnútra evidovaných 112 politických subjektov, z ktorých je mocensky relevantných len takmer jedna desatina. My si

všimneme ideologicky odlišné časti slovenského politického spektra v zmysle porovnania ich politických programov v oblasti deklarovania realizácie hospodárskej politiky. Vyberáme zástupcov Komunistická strana Slovenska (KSS), Hnutie za demokratické Slovensko – Ľudová strana (HZDS-ĽS), Slovenská kresťanská a demokratická únia (SDKÚ) a Slovenská národná strana (SNS). Na tejto vzorke sa pokúsime preukázať aspoň v teoretickej rovine konvergenciu politickej ľavice a pravice v Slovenskej republike predovšetkým v oblasti hospodárskej politiky. Budeme sa venovať najprv formulovaniu cieľov politických subjektov v politických programoch, následne zhodnotíme konkrétny vývoj hospodárskej politiky na Slovensku v roku 2004 v oblastiach:

- makroekonomická politika
- podnikateľské prostredie
- politika trhu práce a sociálna politika
- hospodárske a sociálne reformy

Svoju analýzu začneme krajne pravicovou stranou – Slovenskou národnou stranou, ktorá v rámci Politického programu časť C. **Ekonomický program časť 1 Ekonomika štátu** deklaruje : *Sociálne trhové hospodárstvo – spája podnikateľského ducha, schopnosť tvoriť so sociálnou spravodlivosťou a sociálnym zmierom. Je to živá forma spoločenskej vzájomnosti všestranného rozvoja, v ktorej sa ekonomické, sociálne, ekologické a etické faktory vzájomne podmieňujú i dynamizujú a utvárajú spoločenské vzťahy v životnej rovnováhe. Sociálne trhové hospodárstvo je viac než ekonomickým poriadkom, je životným štýlom. SNS sa preto zasadzuje, za tvorivé, pre všeobecné blaho orientované poňatie ekonomiky. Ekonomická etika zodpovedá sociálnemu poňatiu, podľa ktorého každý občan vytvára na svoje zabezpečenie a zlepšenie svojich životných podmienok primeraný príjem a majetok. Občania, ktorí môžu, ale nechcú zodpovedne si plniť svoje ľudské povinnosti za seba, svoju rodinu a druhých, chcú iba parazitovať na druhých a na spoločnom, sú asociáli, sú teda spoločensky škodliví. Osobné, čisto egoistické usporiadanie života nemôže existovať na úkor všetkých. SNS preto presadzuje solidárnu, na plnej sebarealizácii, na výkonoch a samozodpovednosti založenú ekonomickú a sociálnu etiku. V časti **Rastová hospodárska politika** je formulované: *Súčasný rozvoj svetovej a európskej ekonomiky kladie nároky na riadenie ekonomiky SR. Od roku 1998 sa zmenili podmienky pre rast národnej ekonomiky. Nie je možné obísť reálny fakt pôsobenia globalizácie a integrácie v celoeurópskom a svetovom hospodárskom priestore a treba brať do úvahy viac ako kedykoľvek predtým rast ekonomickej výrobnnej konkurencie.**

Možnosť realizácie rastovej hospodárskej politiky v poslednom období výrazne v SR obmedzuje starnutie obyvateľstva, nízke výdaje na vedu a výskum...

Strategickým cieľom SNS je presadzovať takú rastovú hospodársku politiku, ktorá povedie spoločnosť čo najskôr k dosiahnutiu porovnateľnej úrovne výkonnosti ekonomiky a životnej úrovne obyvateľstva s vyspelými krajinami Európy.

*Čo sa týka **dlhodobej hospodárskej stratégie** : táto musí byť postavená na rozvoji poznatkovo orientovanej politiky. V jej rámci je potrebné vypracovať koncepciu podpory investícií do vzdelávania a vedy pre výskum a vývoj cielene orientovaných sektorov, ktoré zabezpečia konkurencieschopnosť produkcie na zahraničných trhoch...*

Strednodobá hospodárska politika podľa SNS musí zahrňovať konkrétne vecné a krátkodobé opatrenia a kroky pre naplnenie hospodárskej stratégie. Ide predovšetkým o reštrukturalizáciu podnikovej sféry a vytvorenie podmienok pre konkurencieschopnosť podnikateľských subjektov najmä z pohľadu vytvorenia podstatne lepšieho podnikateľského prostredia (odbyrokratizovanie podnikania, zabezpečenie vymožitelnosti práva, podporné mechanizmy pre vytváranie nových pracovných miest a.p.)

Priame zahraničné investície SNS bude presadzovať, aby sa nanovo definovali podporné mechanizmy. Treba zmeniť stratégiu práce so zahraničnými investormi. Namiesto náhodných výberov je potrebné ísť cestou cieľavedomého vyhľadávania takých, ktoré budú skutočným prínosom pre slovenskú ekonomiku...(program SNS, 1990)

Pokračovať budeme v komparovaní s politickým programom SDKÚ, ktorý predstavuje stredoprávny politický subjekt, ktorý je lídrom súčasnej stredopravej koalície vlády, to znamená že viacero téz z jej programu je implementovaných aj do programového vyhlásenia vlády, ktorého časť venovanú hospodárskej politike si všimneme neskôr. V rámci politického programu SDKÚ je v súvislosti s konvergenciou názorov aj v ekonomickej oblasti potrebné spomenúť články 53. až 62. ktoré sa venujú **Programu poctivej práce** : čl.53 *Naším programom je maximálne rozširovanie vlastníctva medzi občanov. Budeme sa usilovať prebúdzat' v státisícoch ľudí ich podnikavosť a činorodosť. Chceme vytvoriť také zákonné pravidlá, ktoré budú podporovať poctivú podnikavosť, ale zároveň sa budú stavať tvrdo proti chytráckosti a úsiliu o nezaslúžený zisk. Je to program zbavovania sa ekonomickej závislosti státisícov ľudí. Takto budovaná spoločnosť kladie dôraz na osobnú aktivitu jednotlivcov a podporuje tých, ktorí živia seba i svoje rodiny prostredníctvom poctivej práce.*

Čl.55 Súčasná príjmová štruktúra obyvateľstva nie je vyhovujúca a vyznačuje sa veľkou príjmovou diferenciaciou. Na Slovensku dnes dominuje mnohopočetná nižšia príjmová

vrstva, a stredný stav tvorí úzky okruh spoločnosti. Toto chceme zmeniť. Jedným zo zásadných spoločenských zámerov SDKÚ je všestranná spoločenská podpora pre vytváranie strednej vrstvy ako stabilizátora demokratickej spoločnosti. Dlhodobým zámerom našej politiky je aby stredný stav tvoril podobne ako vo väčšine vyspelých demokratických krajín až šesťdesiat percent práceschopného obyvateľstva.

Čl.56 rozvoj malého a stredného podnikania sa ešte stretáva s viacerými špecifickými ťažkosťami. Patria medzi ne predovšetkým neúplný systém inštitucionálnej podpory, nedostatočné skúsenosti s investovaním, riadením i marketingom, administratívne bariéry, komplikovaná legislatíva a regulácia. Úlohu štátu v budúcnosti vidíme predovšetkým v sprehladnení inštitucionálneho systému s tým, že sa dôraz prenesie na pomoc pre malé prevádzky a novozačínajúcich malých podnikateľov, ďalej v podstatnom znížení administratívnej záťaže a zjednodušení legislatívneho rámca.

Čl. 57 Naša politika bude samozrejme rešpektovať aj ekonomické záujmy ostatných sociálnych skupín. Sme si preto vedomí potreby prerozdelenia, ale len do tej miery, ktorá neohrozí konkurencieschopnosť slovenskej ekonomiky. Aby sme zabezpečili zdravý rozvoj našej spoločnosti, potrebujeme znížiť terajšiu mieru prerozdelenia cez verejné rozpočty. V ére ekonomickej globalizácie uspejú tie krajiny, ktoré budú svoje verejné rozpočty minimalizovať.

Čl.58 Aby sme podporili tvorivú aktivitu obyvateľstva, musíme okrem zníženia daní presadiť opatrenia, ktoré budú potláčať všetky formy nepoctivého obohacovania. Len spoločnosť, ktorá dá vážnosť poctivej aktivite a tvorivej práci je spoločnosťou humánnou a demokratickou. V takto budovanej spoločnosti sú stierané výrazné rozdiely medzi jednotlivými vrstvami spoločnosti pri zachovaní ekonomickej slobody jednotlivca.

Čl. 59 Súčasná ekonomika Slovenska trpí veľkými deformáciami, ktoré bránia plňšiemu rozvoju tvorivej aktivity obyvateľstva. Aby sme tieto deformácie odstránili, treba uskutočniť reformy, ktoré položia základy modernej spoločnosti. Chceme také reformy, ktoré budú v ľuďoch posilňovať vedomie osobnej zodpovednosti za svoj sociálny štandard. Takéto reformy sú zaručenou cestou k prosperujúcej a spravodlivejšej spoločnosti. Chceme také reformy, ktoré budú v ľuďoch posilňovať vedomie osobnej zodpovednosti za svoj sociálny štandard. Takéto reformy sú zaručenou cestou k prosperujúcej a spravodlivejšej spoločnosti.

Čl. 60 Naša politika bude rešpektovať zásady sociálne orientovaného trhového hospodárstva v súlade s Ústavou Slovenskej republiky. Rešpektujeme pritom základné sociálne a ekologické práva občanov. V našej politike budeme klásť dôraz na fungujúci trh ako najefektívnejší

nástroj na tvorbu materiálnych statkov. Vychádzame z toho, že naša ústava chráni a podporuje hospodársku súťaž.

Čl. 61 Prechod zo systému socialistického plánovania k tvorbe systému efektívneho trhového hospodárstva nie je jednoduchým ani krátkodobým programom. Doteraz platný systém pravidiel v oblasti hospodárstva skôr odrádzal, ako lákal zahraničných investorov a bol brzdou zdravého rozvoja a príčinou negatívneho hodnotenia našej ekonomiky. Odstraňovanie týchto nedostatkov je zámerom našej politiky v najbližšom období. (programové vyhlásenie SDKÚ, 2000)

V podobnom duchu, aj keď prirodzene s presnejšími formuláciami dosiahnutými na základe politického konsenzu sa nesie taktiež **Programové vyhlásenie vlády**, ktorá je charakterizovaná ako stredopravá. Tvoria ju politické subjekty Slovenská demokratická a kresťanská únia (SDKÚ), Strana maďarskej koalície (SMK), Kresťanskodemokratické hnutie (KDH), Aliancia nového občana (ANO). V časti **2. Ekonomická politika, A. Makroekonomika a verejné financie** môžeme sledovať formulácie : *Vláda bude realizovať takú makroekonomickú politiku, ktorá sa zameria na dlhodobu ekonomicky udržateľný ekonomický rast najmä rastom produktivity práce, prílevom zahraničných investícií, vytvorením priaznivého podnikateľského prostredia pre rozvoj podnikateľskej sféry, podporu stabilného kurzu koruny, primeranými úrokovými sadzbami a prehľadnými daňovými zákonmi...*

Vláda sprísni pravidlá obstarania a nakladania s majetkom štátu s cieľom uplatniť transparentné kritériá pri obstarávaní, užívaní aj pri predaji tohto majetku. Vláda prehodnotí doterajší systém správy majetku štátu a zavedie taký model jeho správy, ktorý bude pre štát ako vlastníka tohto majetku efektívnejší a hospodárnejší.

Jednou z najvýznamnejších úloh vlády bude reforma verejných financií....

Vláda zabezpečí dobudovanie systému verejnej kontroly v štátnej správe súlade so zákonom o finančnej kontrole s patričným dôrazom na kontrolu ex ante ako systému na predchádzanie porušovania finančnej disciplíny zo strany štátnych orgánov...

V časti **Finančný trh** sa deklaruje : *Vláda zabezpečí nezávislý dohľad nad všetkými oblasťami finančného trhu, vrátane subjektov druhého a tretieho piliera dôchodkového poistenia, čím vytvorí podmienky pre rozvoj finančného trhu, pre efektívnu ochranu jeho účastníkov, ako aj pre zabezpečenie jeho integrity.*

Vláda bude pokračovať v skvalitňovaní legislatívy pre jednotlivé oblasti finančného trhu s cieľom pokračovať v zabezpečovaní predpokladov pre stabilitu finančného systému a optimálnu ochranu klientov finančných inštitúcií.

Ďalej možno pokračovať oblasťou, ktorá je minimálne veľmi podobne vnímaná všetkými politickými subjektami aspoň z hľadiska jej cieľov, a síce otvoriť domáci trh možnosti príchodu zahraničného kapitálu, ktorý je po všetkých stránkach významným prínosom pre každú transformujúcu sa ekonomiku. Ničmenej deklarácia podpory podnikania pre domáce subjekty je taktiež badateľná v celom diapazóne politického spektra. Časť **B. Podpora podnikania a konkurencieschopnosť ekonomiky**: *Vláda bude podporovať podnikanie a zlepšovať podnikateľské prostredie. Cieľom vlády je zjednodušiť vstup do podnikania, najmä zjednodušením jeho administratívneho procesu. Vláda podporí prílev investícií, a tým aj konkurencieschopnosť slovenského hospodárstva.* (Programové vyhlásenie vlády SR, 2002, s. 6)

Vláda je odhodlaná zásadne znížiť mieru korporativizmu a v tejto súvislosti bude najmä analyzovať opodstatnenosť existencie komôr s povinným členstvom a redukovať ich tak, aby nedochádzalo k obmedzovaniu konkurencie, najmä obmedzovaním vstupu do podnikania...

Ďalšou zo oblastí, v ktorej je možné sledovať aproximáciu názorov v rámci širokého politického spektra je Slovensko ako súčasť ekonomicko-politického fenoménu, ktorým je Európska únia.

Ďalším politickým subjektom, ktorého časť politického programu použijeme na poukázanie konvergenie pravicových a ľavicových téz je HZDS-ĽS – stredoľavá politická strana. V časti politického programu nazvanej **Sociálny pilier** je deklarované : *Hospodárska politika štátu musí byť založená na garantovaní sociálnej bezpečnosti občanov. Základným predpokladom sociálnej bezpečnosti a zamestnanosti je hospodársky rast a stabilná dobre fungujúca ekonomika. Sociálne trhové hospodárstvo je hospodársky systém, ktorý vyrastá z ústavných princípov demokracie. Je založený na individuálnej zodpovednosti a zároveň zodpovednosti voči slabším.*

V časti **Hospodárstvo** sa ďalej deklaruje : *Základom hospodárskej politiky musí byť sociálne a ekologicky orientované trhové hospodárstvo, rešpektovanie súkromného vlastníctva a zapájanie sa do globálnej ekonomiky. Naším cieľom je zabezpečiť trvalý ekonomický rast Slovenskej republiky. Základným predpokladom hospodárskeho rastu sú výskum, inovačné technológie a redukcia výrobných nákladov. Prioritou musí byť rast konkurencieschopnosti podnikov.*

Podmienkou dynamického hospodárskeho rozvoja je stabilita bankového systému. Monetárna politika musí smerovať k stabilite, nízkej inflácii, nízkym úrokovým mieram, musí motivovať občanov k sporeniu a podporovať inovácie a investovanie. Pozornosť treba venovať ochrane investícií, ale aj zvýšenej ochrane úspor občanov. Implementácia pravidiel

trhového hospodárstva predpokladá postupné znižovanie administratívnych vplyvov na tvorbu cien. Vstup zahraničného kapitálu musí byť efektívny a koncepčný. Je potrebné dobudovať infraštruktúru na podporu exportu, aby naše podniky mali na medzinárodných trhoch rovnocenné podmienky so zahraničnými podnikmi.

Súčasťou hospodárskej politiky musí byť efektívna ochrana záujmov spotrebiteľa, boj proti nečestnej konkurencii a nezákonným ekonomickým aktivitám a ochrana intelektuálneho vlastníctva.

V strategických podnikoch pokladáme za potrebné zachovať nevyhnutnú mieru podielu štátu na majetku podnikov.

V časti **Boj s nezamestnanosťou** HZDS-ĽS deklaruje : *Základným predpokladom pre rast zamestnanosti je hospodársky rast a konkurencieschopnosť podnikov. Naším cieľom je plná zamestnanosť...* (politický program HZDS-ĽS, 2003)

Ako posledný sledovaný politický subjekt vhodný na vytvorenie širokospektrálneho politického diapazónu pre dokázanie konvergencie politickej pravej a ľavice na Slovensku analyzujeme časť programu krajne ľavicovej KSS.

V rámci svojho programového vyhlásenia v časti č. **2. Za prosperitu a sociálnu spravodlivosť** sa deklaruje : *KSS je presvedčená, že výkonnosť ekonomiky a jej rozvoj závisí od všestranného a slobodného uplatnenia talentu a schopnosti každého jednotlivca. Za dôležitý krok k dosiahnutiu tohto cieľa považuje socialistickú trhovú ekonomiku, opierajúcu sa o hospodársku demokraciu a o rovnoprávne využívanie predností socialistického plánovania, trhového mechanizmu a tovarovo-peňažných vzťahov. Zvýšenie výkonnosti ekonomiky je prostriedkom k zabezpečeniu sociálnych potrieb občanov.*

Premenu vlastníckych vzťahov chápe KSS ako nevyhnutnú súčasť ekonomickej reformy. Jej výsledkom musí byť vytvorenie systému, v ktorom výrobca bude súčasne vlastníkom, alebo spolupodielnikom na výsledkoch práce. Ide o to, aby vznikol sektor založený na samosprávnom princípe vlastníctva , schopný efektívne súťažiť s ostatnými formami podnikania. Je proti bezprávnemu výpredaju národného majetku zahraničnému kapitálu, bezbrehým reštitúciám a neoprávneným reštrikciám.

KSS je v procese zmeny vlastníckych vzťahov za rešpektovanie plurality a rovnoprávnosti vlastníckych foriem, od ekonomického prenájmu podnikov samosprávnym zamestnaneckým kolektívom cez družstvá, komunálne vlastníctvo, zamestnanecké akcie až po súkromné vlastníctvo v podnikaní. Účasť zahraničného kapitálu v ekonomike Slovenska pokladá KSS za prínos vtedy, ak znamená rozvoj konkrétneho podniku, jeho modernizáciu, zvýšenie

produktivity práce, miezd a zamestnanosti. Nie je možné sa zriekať zodpovednosti za stav podnikov, ktoré sú ešte stále vo vlastníctve štátu...

KSS zdôrazňuje, že za sociálnu politiku nesie plnú zodpovednosť štát. Jeho funkcia je v tejto oblasti nezastupiteľná. Štátna sociálna politika má podporovať pracovné výkony a ich oceňovanie, nielen zmiernovať dopady sociálnej diferenciácie...(politický program KSS, 1994).

Zhodnotenie reálnych výsledkov za rok 2004 v oblastiach:

- *makroekonomická politika*
- *podnikateľské prostredie*
- *politika trhu práce a sociálna politika*
- *hospodárske a sociálne reformy*

- *Rámec celkovej makroekonomickej politiky* bol stanovený prijatím Konvergenčného programu Slovenska pre roky 2004 – 2010. Konvergenčný program Slovenska určuje stredno až dlhodobé ciele hospodárskej politiky SR a je pokračovaním Predvstupového programu. Konvergenčný program zaväzuje k prísnejšej fiskálnej politike v snahe plniť maastrichtské kritériá, ku ktorým sa Slovensko zaviazalo v zmluve o pristúpení k EÚ. (Je užitočné pripomenúť fakt, že všetky politické subjekty, ktoré sú relevantné súhlasili so vstupom SR do EÚ, čo sa okrem iného prejavilo aj v referende o vstupe). Konvergenčný program ráta s ekonomickým rastom medzi 4,5% až 5,4% v horizonte do roka 2007. Realizovanie konvergenčného programu presahuje volebný cyklus súčasnej vlády, no predpokladá sa s pokračovaním v základných líniách aj v prípade iného vládneho zloženia, a to práve z dôvodu dosahovania čo najlepších výsledkov v oblasti ekonomiky, čo je základom zlepšovania životnej úrovne občanov. V súlade s filozofiou hospodárskej politiky v konvergenčnom programe Národná rada Slovenskej republiky (NR SR) prijala zákon o rozpočtových pravidlách verejnej správy. Ten komplexne rieši rozpočtový proces v celom sektore verejnej správy v súlade so štandardami platnými v EÚ (ESA 95), prináša tvrdé rozpočtové obmedzenia pre všetky subjekty verejnej správy, s čím súhlasila aj stredolává opozícia. Bez toho aby sme sa venovali výpočtu všetkých oblastí, ktorých sa zákon dotýka možno hovoriť o začiatku zlepšenia rozpočtovej disciplíny.

- *V oblasti podnikateľského prostredia* boli roky 2003 a 2004 charakterizované najmä prípravou a realizáciou daňovej reformy. Aj pravica aj ľavica súhlasia so zmenami

v daňovej oblasti, no majú rozdielne názory na výšku daní a schválená rovná 19% rovná daň nebola prijatá v zmysle konvergenzie pravej a ľavice. Obojstranne pozitívne bolo vnímané zjednodušenie daňového systému. Ďalšou pozitívnou zmenou bolo z hľadiska podnikateľského prostredia prijatie novely živnostenského zákona, ktorá rozhodne priniesla skrátenie lehôt pri registrácii živnosti. Svojím zameraním príbuzné opatrenie sledujúce odstránenie administratívnej záťaže, zlepšený prístup k informáciám, pružnejšie konanie pred úradmi a obmedzenie korupcie bolo zriadenie katastra nehnuteľností na internete. Internetový kataster nehnuteľností bol zriadený na základe pomoci programu Phare. Dôležitým bodom v oblasti realizácie hospodárskej politiky bolo nepochybne aj diskutovanie o poskytovaní selektívnej pomoci podnikateľom v zmysle zlepšenia prílevu zahraničného kapitálu a následne zvyšovania zamestnanosti a ďalších pozitívnych ukazovateľov. (Hyunday Mobis, Kia Motors). Prakticky vo všetkých doterajších prípadoch poskytnutia štátnej pomoci investorom ešte nebola jasná metodika kalkulácie jej rentability, čo je trňom v oku predovšetkým ľavicových opozičných politických subjektov.

- *Politika v oblasti trhu práce a v sociálnej oblasti* vychádzala z princípu aktivizácie motivácie hľadať si prácu. Úrady práce začali s tvorbou individuálnych plánov pre nezamestnaných, ktoré zohľadňujú individuálne vlastnosti a schopnosti každého občana. Mimoriadnym opatrením všeobecne celkom pozitívne hodnoteným aj ľavicou bolo vyplatenie jednorazového príspevku dôchodcom vo výške 1000 Skk (aj keď to bolo nesystémové riešenie). Pozitívne bolo taktiež vnímané zavedenie druhého a tretieho piliera dôchodkového poistenia. Podobné názory prezentované celou šírkou politického spektra bolo aj uznesenie NR SR ku uplatneniu prechodných období na voľný pohyb osôb v členských štátoch EÚ.
- *V zmysle hospodárskej a sociálnej reformy* bol rok 2004 rokom implementácie daňovej reformy (pôvodný daňový systém bol účinný od januára 1993). Nový daňový systém priniesol ľarchu zdaňovania z priamych daní na nepriame dane (teda zo zdanenia príjmu skôr na zdanenie spotreby). Jediná, a to relatívne atraktívna 19 % sadzba dane z príjmu spolu s nezdaňovaním dividend značne prispeli k zatraktívneniu podnikateľského prostredia v SR. Tri ďalšie kľúčové reformy (reformy zdravotníctva, reforma dôchodkového systému a fiskálna decentralizácia) sa dostali do finálnej fázy svojich príprav a počiatkom roka 2005 aj do prvej fázy svojej realizácie. Je prijatá potrebná reformná legislatíva a v rokoch 2005 a 2006 bude pokračovať formovanie nového systému.

Myslíme si, že aj na tomto príklade je zreteľné prepojenie chápania formulovania cieľov politických subjektov v Slovenskej republike na počiatku 21. storočia. To, v čom dochádza medzi týmito subjektami k diferenciam možno charakterizovať v spôsoboch dosahovania stanovených cieľov. Musíme však tiež bohužiaľ konštatovať napriek pozitívnemu vývojovému trendu stále minimálne uplatňovanie nových civilizačných paradigiem v civilizačnom rozvoji Slovenska ale aj ďalších európskych krajín. Dosiachnutie pokroku aj tu predpokladá kooperáciu na politickej úrovni. Myslíme si, že spomínaný pokrok je cieľom všetkých subjektov širokého politického spektra.

I.III Slovensko a zahraničné investície

Globalizácia a konvergencia programov ekonomických aj politických je výrazne viditeľná aj v oblasti zahraničných investícií, ktoré v každej krajine predstavujú ukážku medzištátnej spolupráce. My sa zameriame na diapazón Slovenskej republiky, kde sa snažíme poukázať na vyššie spomenuté fenomény. Zahraničná spolupráca je v každom prípade pravícou aj ľavicou vnímaná ako užitočný faktor, majúci pozitívne vplyvy na životnú úroveň obyvateľov.

Zahraniční investori vo forme vkladov do základného imania a reinvestovaného zisku umiestnili v roku 2003 na Slovensku 30,9 mld. Sk, resp. 841mil. USD. Ostatný kapitál je rovnako súčasťou bilancie priamych investícií. V konečnom dôsledku rok 2003 predstavoval oproti roku 2002 pokles investícií, no napriek tomuto faktoru možno konštatovať, že Slovensko si v roku 2003 udržalo 2. priečku medzi krajinami V4 pri meraní prílevu PZI na HDP. Priame zahraničné investície rozhodne súvisia aj so stavom podnikateľského prostredia v krajine. Podľa hodnotenia Slovakia quaterly forecast report sa Slovensko nachádza na úrovni číslo 50 z hodnotených 94 globálnych trhov.

Porovnanie odvetvovej štruktúry smerovania PZI ku koncu roka 2002 s obdobím 2003 – 2004 ukazuje minimálne zmeny. Po predaji hutníckeho jadra VSŽ Košice americkému US Steel po roku už nenasledovali ďalšie kapitálové vstupy do odvetvia, sektor výroby kovov z hľadiska podielu na stave PZI klesol z druhého na piate miesto. Do rebríčka najvýznamnejších sektorov z hľadiska PZI sa vďaka predaju majoritného podielu v rafinérii Slovaft maďarskej spoločnosti MOL dostalo odvetvie výroby koksu a spracovania ropných produktov. V štatistike prílevu PZI sa od roku 2003 objavuje sektor verejná správa, ktorý v podstate reprezentuje privatizačné transakcie. Jeho podiel 18,2 % na celkovom prílive PZI v období január 2003 – jún 2004 reprezentujú predovšetkým predaje troch energetických distribučných spoločností.

Stav PZI na Slovensku k 31.decembru 2002 (313, 5 mld.) podľa sektorov (v %)	
Finančné sprostredkovanie	24,6%
Výroba kovov	13,2%
Výroba a rozvod elektriny a plynu	11,8%
Veľkoobchod a maloobchod	11,4%
Doprava, skladovanie a spoje	10,02%
Ostatné spracovateľské odvetvia	12,0%
Ostatné	16,9%

Prílev PZI na Slovensku v r. 2003-2004 podľa sektorov (57,5 mld. Sk)	
Výroba koksu, rafinovaných produktov	22,3 %
Verejná správa	18,2 %
Veľkoobchod a maloobchod	16,08 %
Finančné sprostredkovanie	14,2 %
Výroba chemikálií a ch. výrobkov	7,3 %
Výroba motor. vozidiel	5,0 %
Ostatné spracovateľské odvetvia	14,1 %
Ostatné	1,2 %

Zdroj: Národná banka Slovenska

Čo sa týka regionálnej štruktúry zahraničného kapitálu, takmer tri štvrtiny celkového objemu umiestňujú investori v bratislavskom kraji. Dá sa očakávať, že v rokoch 2005 a 2006 dôjde k výraznejšiemu posilneniu ďalších regiónov predovšetkým Trnavského a Žilinského. Potvrďuje sa, že reálny potenciál na pritiaženie zahraničných investícií majú predovšetkým lokality s výhodným dopravným napojením na dôležité trhy, alebo obchodné centrá. Dôkazom je posilnenie podielov Trnavského, Trenčianskeho a Žilinského kraja v príleve PZI.

Prílev PZI na Slovensko podľa regiónov (v%)							
Rok	1999	2000	2001	2002	2003	I-V./2004	VI. /2004
Kraj							
Bratislava	60,0	60,4	87,2	97,2	85,1	82,4	69,6
Trnava	9,1	1,0	1,9	0,5	2,8	16,6	5,9
Trenčín	6,2	0,2	0,8	1,0	5,2	0,8	3,5
Nitra	3,9	0,9	3,4	0,4	3,4	0,1	3,2
Žilina	2,9	5,2	2,0	0,2	1,4	0,1	4,4
Banská Bystrica	5,1	0,5	5,3	0,2	0,3	0,8	2,3
Prešov	4,3	0,5	1,2	0,1	0,2	1,8	1,7
Košice	8,5	31,3	-1,8	0,4	1,6	-2,6	9,3

Zdroj: Národná banka Slovenska

V minulosti existovali výrazné rozdiely v objeme PZI aj na základe nepresnej metodiky výpočtu, ktorá uvádzala prílev PZI na základe sídla podniku., čím v prehľadoch vždy Bratislava dosahovala výrazne vyšší objem PZI, čo v realite nebola celkom pravda. Ani zmena spôsobu výpočtu PZI však neznamená zásadný obrat do budúcnosti. V konečnom

dôsledku sa nezmiernujú regionálne rozdiely. V roku 2004 pomohla agentúra SARIO vytvoriť spolu 20000 nových pracovných miest. V prvom polroku 2004 agentúra SARIO zo 16 ohlásených projektov pomohla umiestniť vyše 95% objemu na území západného Slovenska a Žilinského kraja. V druhom polroku bola ohlásená len jedna veľká investícia v Košickom kraji. Agentúra SARIO aktívne spolupracovala na projektoch, akými sú Sky Media, PSA Peugeot, KIA Motors Corporation, Hyundai Mobis, Johns Manville, Whirlpool, Dell Computer Corporation, Johnson Controls, Samsung... Možno však konštatovať, že tendencia koncentrácie PZI do najvyspelejších regiónov nie je len problémom Slovenskej republiky.

Za prvý polrok 2004 skončila bilancia zahraničných investícií podľa NBS s kladným saldom 31,3 mld. SK. Samotný prílev PZI do slovenskej ekonomiky predstavoval 19,9 mld. Sk (605 mil. USD), čo je približne na úrovni rovnakého obdobia roka 2003. Aj keď celý uvedený objem predstavoval tzv. neprivatizačný kapitál, podobne ako pred rokom bol významne ovplyvnený spoločnosťou Slovnaft, kde v rámci povinnej ponuky (takeover bid) za 8 mld. Sk zvýšila v januári 2004 maďarská spoločnosť MOL svoj podiel zo 70% na 98,4%. Ďalšou významnou investíciou sa v roku 2004 stal projekt juhokórejskej automobilky Kia Motors, ktorá je súčasťou Hyundai Group, na výstavbu závodu na produkciu automobilov nižšej triedy. Predstavitelia juhokórejskej automobilky Hyundai oznámili 2.marca 2004na Ženevskom autosalóne svoje definitívne rozhodnutie o umiestnení prvého európskeho výrobného závodu dcérskej automobilky Kia. Nový závod si vyžiada investíciu 700mil. eur. Podľa predstaviteľov Kia zamestná závod po spustení výroby v roku 2006 priamo 2400 pracovníkov (Jakoby, Kováč, 2004, s.507).

Predstavitelia **Getrag Ford Transmissions**, spoločného podniku amerického Fordu a nemeckého Getrag potvrdili, že majú v pláne investovať 300 mil. EUR. do novej továrne na východnom Slovensku (priemyselný park Kechnec). Investícia by mala priamo vytvoriť okolo 1000 nových pracovných miest, ale vplyv na zamestnanosť by mal byť až dvojnásobný. Prevádzka by sa mala spustiť začiatkom roku 2007. Fabrika vyprodukuje 300000 prevodoviek ročne a celá produkcia sa vyvezie na trhy EÚ.

Nemecký výrobca automobilových súčiastok **Continental Teves** sa chystá investovať 60. mil. EUR (2,4mld Sk.) do továrne na výrobu brzdových komponentov. V tomto podniku by malo v nasledujúcich 5 rokoch nájsť prácu 500 ľudí. Výroba by sa mala začať koncom roka 2005.

Firma **Pirelli**, výrobca pneumatík a káblov zvažuje výstavbu novej továrne v priemyselnom parku Euro Valley. Investícia by mala dosiahnuť 30 mil. EUR a vytvoriť 300 nových pracovných miest. Výroba by mala byť spustená v roku 2006.

Španielsky výrobca hliníka **Aluminios Cortizo** plánuje investovať 19 mil. EUR. Do novej továrne na strednom Slovensku. Koncom roka 2006 sa má vytvoriť 400 nových pracovných miest.

Rakúsky výrobca strojových zariadení a častí automobilových motorov **Miba Friction** ohlásil, že má v pláne investovať 20 mil. EUR do novej továrne umiestnenej v priemyslenom parku Vráble. Podnik zamestná 150 ľudí a výrobu začne v štvrtom štvrtroku 2005. Celková produkcia v hodnote 20 mil. EUR bude vyvezená hlavne na trhy EÚ.

Portugalská jednotka amerického výrobcu automobilových súčiastok **Key Automotive Group** má v úmysle investovať na Slovensku 12 mil. EUR. V novej továrni sa budú vyrábať plastové komponenty pre automobilový priemysel a bude vytvorených 400 nových pracovných príležitostí.

Americká spoločnosť **Johnson Controls** plánuje vybudovať na južnom Slovensku novú továreň. Spoločnosť má v pláne investovať do zariadenia v Lučenci 20 mil. EUR, ktoré by malo vytvoriť 350 pracovných miest. Investícia by mala vytvoriť ďalších 100 až 150 pracovných príležitostí v kraji. Výroba by sa mala začať v polovici roku 2006 a v plnej kapacite v roku 2007.

U.S. Steel Košice plánuje výstavbu nového zariadenia na výrobu plechov. Náklady na výstavbu sa odhadujú približne na 200 mil. USD.

Taliansky Enel, víťaz privatizačného tendra o 66% - ný podiel v Slovenských elektrárnach súhlasil s privatizačnou zmluvou. Enel ponúkol za podiel v SE zaplatiť 840 mil. EUR. Tento výnos sa vyhne trhu a mal by byť uložený priamo na účet v NBS aby sa tak vyhlo tlaku na zhodnocovanie koruny. Po podpísaní transakčných dokumentov Enel uhradí 30% z 34 mld. SKK, zostávajúca čiastka nákupnej ceny bude zaplatená do konca septembra 2005 (SLSP, 2005, s.17)

V hodnotení rastovej konkurencieschopnosti obsadila Slovenská republika v roku 2004 43. Pozíciu v rebríčku 104 krajín. Rovnakú pozíciu obsadila aj v roku 2003, no napriek tomu možno skonštatovať podľa svetového ekonomického fóra (SEF) mierne zlepšenie, nakoľko tri z piatich nových krajín zaradených do hodnotenia predstihli SR. Medzi krajinami hodnotenými aj v minulom roku by SR obsadila 40. Priečku. V tejto oblasti vyznieva v prospech Slovenska zlepšujúca sa úroveň technológií, čo súvisí s prílevom PZI. V intenzite transferu technológií bola SR v roku 2004 druhá najlepšia na svete. Brzdou intenzívnejšieho rastu bola kvalita makroekonomického prostredia (54. miesto). O niečo výraznejší úspech dosiahla SR v rebríčku konkurencieschopnosti podnikov. Oproti 43. pozícii v minulom roku

si SR zlepšila hodnotenie a obsadila 39. miesto . Aj v tomto prípade novozaradené krajiny skresľujú reálne zlepšenie. V minuloročnej skupine krajín SR zaznamenala posun o 5 priečok nahor.

Poradie vybraných krajín podľa Indexu rastovej konkurencie schopnosti			Poradie vybraných krajín podľa Indexu konkurencie schopnosti podnikov		
Krajina	rok 2004	rok 2003	Krajina	rok 2004	rok 2003
Fínsko	1	1	USA	1	2
USA	2	2	Fínsko	2	1
Švédsko	3	3	Nemecko	3	5
Taiwan	4	5	Švédsko	4	3
Dánsko	5	4	Švajčiarsko	5	7
Nórsko	6	9	Veľká Británia	6	6
Slovinsko	33	31	Slovinsko	31	30
Maďarsko	39	33	ČR	35	35
ČR	40	39	SR	39	43
SR	43	43	Maďarsko	42	38
Bulharsko	59	64	Rumunsko	56	73
Poľsko	60	45	Poľsko	57	47
Rumunsko	63	75	Bulharsko	75	74
Čad	104	101	Angola	103	95

Zdroj: Svetové ekonomické fórum

Keď sa zameriame na dôvody investovania možno konštatovať šesť zásadných záležitostí:

1. *dostupnosť vysoko kvalifikovanej pracovnej sily*
2. *nízke náklady na prácu*
3. *nízke daňové zaťaženie*
4. *strategická poloha*
5. *prepojenie na svetovú ekonomiku*
6. *export do vybraných krajín*

1. 87% obyvateľov Slovenska má vysokoškolské alebo stredoškolské vzdelanie. Na Slovensku je 24 univerzít. Priemerná nezamestnanosť v roku 2004 bola 16,2%. (základné vzdelanie má 12,5%, učňovské a stredné bez maturity 36,0%, stredné s maturitou 38,4% a univerzitné 13,2% obyvateľov SR)

2. Priemerná cena práce na Slovensku je pri rovnakej produktivite o 40% nižšia než v ČR, Maďarsku a Poľsku a 6,5 krát nižšia než v Európskej únii. Keď sa pozrieme a porovnáme priemerné hodinové náklady práce v priemysle a službách, možno vidieť, že napr. v Dánsku je to 29,06 EUR, v Švédsku 28,73 EUR, v Nemecku 27,25 EUR, v ČR 5,39 EUR, Poľsku 5,27 EUR, Maďarsku 4,91 EUR a na Slovensku len 3,59 EUR.
3. Čo sa týka nízkeho daňového zaťaženia od 1.1.2004 Slovensko zaviedlo rovnú 19% daň. V súčasnosti pri porovnaní celkovej výšky zdanenia má SR najnižšie daňové zaťaženie spomedzi štátov EÚ a OECD. Koľko ostane domácemu investorovi po zdanení zisku z jeho podnikateľského obratu a následnom zdanení dividend ? Slovensko 80%, Maďarsko 65%, ČR 60%, a napr. v Belgicku 40,5%.
4. Slovensko z geografického hľadiska spája západnú a východnú Európu, s trhom vyše 350 mil. osôb. Cez Slovensko prechádzajú medzinárodné dopravné koridory, ropovody a plynovody.
5. Slovensko je členom OECD a WTO. V roku 2004 sa stalo plnoprávnym členom EÚ ako aj NATO. Export slovenskej ekonomiky z 91% smeruje do krajín OECD.
6. Export zo SR do vybraných krajín:

• Nemecko	29,6 %
• Česko	13,1 %
• Rakúsko	7,8 %
• Taliansko	6,3 %
• USA	5,9 %
• Poľsko	5,2 %
• Maďarsko	4,9 %
• Francúzsko	3,5 %
• Holandsko	2,9 %
• Veľká Británia	2,8 %
• Belgicko	2,1 %

Zdroj: (SARIO, MF SR, 2004)

Napriek týmto úspechom deklarujúcim globalizáciu ekonomiky prostredníctvom príkladov Slovenskej republiky stále tu existuje niekoľko oblastí, ktoré vytvárajú problémy v oblasti ekonomického a podnikateľského prostredia. Sú to nasledujúce:

- vymožitelnosť práva
- korupcia v justícii
- efektívnosť využívania prostriedkov na štátnu a verejnú správu
- korupcia vo verejnom obstarávaní
- podmienky na poskytovanie úverov v bankách
- administratívne podmienky pre zahraničné investície na Slovensku

- motivačnosť daňového systému
- všeobecná podnikateľská klíma
- transparentnosť interpretácie daňových zákonov
- korupcia v samospráve
- celkové daňové zaťaženie
- prehľadnosť prijatých zákonov (IVO, 2004)

I.IV. Hodnotenie slovenskej hospodárskej politiky za rok 2004

Správa sponzorovaná Svetovou bankou a medzinárodnou finančnou korporáciou (IFC) Doing Business in 2005 vysoko ocenila reformy týkajúce sa podnikateľského prostredia na Slovensku. Zo správy vyplýva, že SR je najreformnejšou krajinou na Svete v oblasti zlepšovania investičného prostredia, čím sa zaradila medzi 20 popredných ekonomík sveta podporujúcich rozvoj podnikania. Z bývalých socialistických ekonomík iba Litva skončila pred SR (Svetová banka, 2004) pokiaľ sa zameriame na 5 skupín indikátorov podnikateľského prostredia: začatie podnikania, prijímanie a prepúšťanie zamestnancov, vymáhania zmlúv, získanie úveru a skončenie podnikania.

Správa uvádza, že nové členské krajiny EÚ patria k špičkovým svetovým reformátorom investičného prostredia, zatiaľ, čo pôvodní členovia EÚ reformovali v snahe udržať si svoje výhody voči novým členským krajinám, čo prirodzene nezodpovedá postmoderným vývojovým trendom, ani myšlienkam lisabonskej stratégie. Dobrá pozícia Slovenska súvisí napríklad s tým, že sa zredukoval čas potrebný na začatie podnikania, zlepšili sa možnosti riešenia zlých úverov, bol založený nový súkromný úverový register a regulácia zamestnanosti sa stala flexibilnejšou. Slovensko zaznamenalo 12 % zvýšenie počtu registrácií nových podnikov po tom, ako zjednodušilo procesy spojené s ich registráciou a prijalo daňovú reformu. Dobrú pozíciu (v prvej desiatke z hodnotených 145 krajín) sa podarilo SR dosiahnuť v oblasti ochrany investora a v oblasti právnej úpravy práv veriteľov a dlžníkov.

Publikovaním prehľadu o slovenskej ekonomike v rámci série Economic Surveys vystavila OECD podrobné hodnotenie vývoja ekonomiky aj hospodárskej politiky. Hodnotenie OECD oceňuje, že Slovensko nastúpilo cestu reformného procesu, ktorý má podľa hodnotiacich výstupov potenciál urýchliť rast produktivity, zvýšiť mieru zamestnanosti a rýchlejšie dobehnúť úroveň príjmov na obyvateľa vyspelejších krajín OECD – teda urýchliť **proces reálnej konvergenie**. Správa rovnako pripomína, že sa dosiahol len malý pokrok v riadení a správe systému súdnictva, dôveryhodnosti výkonu spravodlivosti a dôraznosti ekonomických regulačných orgánov. OECD odporúča zabezpečiť efektívnejší a spoľahlivejší systém súdnictva. Na posilnenie právneho prostredia priaznivého pre podnikanie sú potrebné

lepšie personálne a finančne vybavené orgány na ochranu hospodárskej súťaže a dôveryhodné sektorové regulačné orgány pre oblasť ekonomickej a komunikačnej infraštruktúry. Za kľúčovú otázku správa označuje potrebu zásadným spôsobom zvýšiť kvalitu a efektívnosť poskytovania služieb verejného sektora v rade oblastí a zároveň znížiť jeho fiskálne náklady. Podľa OECD táto dilema nie je v slovenskom prípade neprekonateľná, pretože existuje výrazná zdedená neefektívnosť, zabudovaná v systéme verejných financií. Vládne opatrenia v tejto oblasti (zavedenie strategického plánovania a programového rozpočtovania, decentralizácia, transformácia režimu zamestnávania vo verejnom sektore) prechádzajú štádiom vývoja. Veľká váha sa pripisuje rýchlej fiskálnej konsolidácii. OECD apeluje na rýchlu fiskálnu konsolidáciu implementovanú prostredníctvom strednodobej fiskálnej stratégie, pričom ako komplikujúci faktor vníma skutočnosť, že fiskálne pozícia je naďalej oslabovaná pretrvávajúcimi účinkami deformovaných politík z polovice 90. rokov, najmä ex-post nákladmi, vyplývajúcimi z rozsiahlych vládnych úverov a záruk poskytnutých v uvedenom období. OECD vyzdvihla, že sa spolu s ekonomickým rastom zlepšil vývoj takmer všetkých ukazovateľov stability. Slovenská ekonomika však trpí jednou z najnižších mier zamestnanosti v skupine krajín OECD. Dopyt po pracovných silách je stále slabý v situácii, keď domáce podniky zaostávajú za vysoko produktívnymi firmami s PZI, pričom nie sú dostatočne rozvinuté domáce služby ani samostatná zárobková činnosť. Ochotu zamestnať sa oslabuje aj sociálny systém, ktorý bol po dlhý čas mimoriadne štedrý, no aj v tomto smere sa uskutočňuje náprava sčasti odsúhlasená aj opozíciou, aj keď prirodzene v zmysle populizmu často realitu vnímajú skreslene. Hlavné výzvy, ktoré stoja pred Slovenskom vidí OECD takto: ide o výzvu vstúpiť do eurozóny hneď po tom, ako budú splnené nominálne konvergenčné kritériá na udržateľnom základe. Po druhé, treba zvýšiť mieru zamestnanosti prostredníctvom radikálnych zmien v stimulovaní ponuky aj dopytu v oblasti pracovných síl pri súčasnom udržaní dôvery domácností. Po tretie, je nesporné nutné vyvíjať tlak na zoštiehlenie a zefektívnenie štátnej správy. **Analýzy, ktoré OECD vypracováva o svojich členských krajinách sú kvalitatívnou špičkou v tejto oblasti.** V roku 2004 sa naďalej zlepšovalo hodnotenie Slovenska renomovanými ratingovými agentúrami. Na rozhodnutie juhokórejskej automobilky umiestniť svoj závod na Slovensku zareagovala Standard and Poor's, keď oznámila zvýšenie ratingového hodnotenia devízových záväzkov SR o jeden stupeň na BBB+ so zachovaným pozitívnym výhľadom. Podľa zdôvodnenia agentúry bolo zlepšenie hodnotenia popri rastúcom záujme investorov ovplyvnené aj úspešnou makroekonomickou a fiskálnou stabilizáciou a implementáciou či rozbehnutím viacerých kľúčových reforiem. Predovšetkým pokračujúci vysoký ekonomický

rast a ďalšia stabilizácia verejných rozpočtov spolu so vstupom Slovenska do EÚ viedli agentúru začiatkom decembra k ďalšiemu zvýšeniu ratingu o 1 stupeň na A- so zachovaným pozitívnym výhľadom.

Tradičným hodnotiteľom vývoja slovenskej ekonomiky a hospodárskej politiky vlády a NBS je MMF. Medzi závermi októbrovej misie dominuje odporúčanie centrálnej banky nebrániť ďalšiemu postupnému posilňovaniu slovenskej koruny a vyzýva na opatrnosť pri prípadnom ďalšom znižovaní úrokových sadzieb alebo intervenciách proti posilňovaniu meny. Zníženie úrokov bude podľa misie vzhľadom na výhľad klesajúcej inflácie opodstatnené v prípade výrazného prílevu peňazí do ekonomiky. Uvoľnenie priestoru na postupné zhodnocovanie koruny umožní podľa MMF „vyhnúť sa jej ostrejšiemu a prudšiemu zhodnocovaniu v budúcnosti“. MMF tiež v strednodobom horizonte očakáva zhodnotenie reálneho výmenného kurzu koruny, čiže pomeru jej kúpnej sily ku kúpnej sile svetových mien.

I.V. Prevaha „sociálneho pragmatizmu“ s politikou možného (Nová ekonomika ?)

Keď indický ekonóm, laureát Nobelovej ceny Amartya Sen napísal, že „občianske a politické práva majú pozitívny vplyv na ekonomický pokrok“, podelil sa s nami s presvedčením, že neexistuje zdravá ekonomika bez štátu, ktorý garantuje zákonnosť a demokraciu. Dnes sme konfrontovaní s potrebou definovania nových pravidiel s požiadavkou dominancie politiky nad ekonomikou. (Mauray, 1999) Je to však možné? Ekonomika predbieha politiku, ale politika musí byť prvotná. Globalizácia ekonomických aktivít musí byť zameraná ekvivalentnou globalizáciou politiky. To je realizmus, ktorý je charakteristický pre 21. storočie. Efektívna globálna regulácia si vyžaduje definíciu kritérií transparentnosti na politickej úrovni, ktorá nás ochráni pred slepým nasledovaním nepriehľadného a neregulovaného finančného systému a ktorá dá finančným inštitúciám väčšiu legitímnosť a schopnosť pracovať na základe jasných politických cieľov. Myslíme si, že väčšina politických subjektov aj v diapazóne Slovenskej republiky si reálne uvedomuje túto naliehavú situáciu. Reakciou na tieto fakty je spomínané približovanie (nie splynutie) politických programov jednotlivých politických subjektov. Napriek hodnotovým diferenciam v zmysle ich rozličných priorít (hodnoty sa nemenia, sú len rozlične hierarchizované a interpretované) sú nútené všetky politické subjekty pod vplyvom reality – politickej, economickej i sociálnej správať sa predovšetkým pragmaticky a rozumne. Na európskom kontinente politické strany vyhrávajú voľby aby realizovali programy. Tieto programy však musia byť formulované tak, aby vyhrali

voľby, alebo mohli aspoň participovať na výkone moci, lebo len takto budú môcť realizovať svoje predstavy. V konečnom dôsledku tu ide aspoň v prvej línii o získanie voliča. Každý politický subjekt, alebo ich koalícia v modernej otvorenej demokratickej spoločnosti hľadá nové, pružné a funkčné prostriedky na realizovanie stanovených cieľov. V ekonomike sa kladie dôraz na modernizáciu. Prostriedkom dosiahnutia cieľov je zmiešaná ekonomika, využitie efektivity a dynamiky trhu pri rešpektovaní verejného záujmu a vyvážená regulácia. V súvislosti s uvedeným možno taktiež spomenúť koncepciu **Lisabonskej stratégie**, ktorá si razí pomaly, ale isto cestu vpred práve prostredníctvom spomínaných fenoménov. Ak sa ekonomika EÚ, ktorá je výsledkom istej politiky nezreformuje tak ako to navrhuje Lisabonská stratégia (prijatá na summite v Lisabone 2000), príde EÚ o nárast ekonomickej výkonnosti o 7 – 8% za 10 rokov, čo je asi 700 až 800 mld. EUR. Zhorší sa aj kvalita života, kvalita životného prostredia... Cieľom spomínanej stratégie je urobiť z EÚ najkonkurencieschopnejšiu ekonomiku sveta v tvrdej konkurencii USA, Číny a Japonska. Európska únia bola inšpirovaná koncepciou vytvárania „**novej ekonomiky**“ ktorá je určite výzvou aj pre celý zvyšok sveta. **Nová ekonomika** je pojem, ktorý je stotožňovaný s ekonomickými aktivitami spojenými s Internetom, rastom akcií technologických firiem v USA, alebo s hospodárskou politikou, ktorú v rokoch 1993 až 2000 uskutočňoval Bill Clinton a Albert Gore. Ako novú ekonomiku môžeme označiť novovytvárajúcu sa štruktúru ekonomiky, ktorá vznikla z klasickej industriálnej ekonomiky pod vplyvom transformačného účinku moderných informščných technológií a najmä Internetu a tiež hospodársku politiku, ktorá zodpovedá riadeniu ekonomiky krajiny respektíve štátu v podmienkach globálnej ekonomiky a svetového trhu. Možno ju charakterizovať nasledovne :

- *Nová ekonomika sa vyprofilovala na základe transformácie klasickej industriálnej ekonomiky spôsobenej prienikom moderných informačných technológií do všetkých oblastí a odvetví fungovania ekonomiky*
- *Základom vytvárania novej ekonomiky je produktivita práce, ktorej rast je dosahovaný využívaním moderných informačných technológií*
- *Nepretržitý rast produktivity práce sa premieta do rastu konkurencieschopnosti produkcie a konkurencieschopnosti ekonomiky.*
- *Rast produktivity práce a rast konkurencieschopnosti ekonomiky a jej produkcie sa premieta do rastu celej ekonomiky, ktorý je výrazne vyšší ako v tradičnej industriálnej ekonomike*
- *Rast ekonomiky ako celku je spojený s nízkou infláciou a býva označovaný ako neinflačný rast*
- *Neinflačný rast je spojený s vytváraním pracovných miest spojených s používaním moderných informačných technológií. Veľká časť pracovných miest sa vytvára v oblasti kyberpriestoru.*

- *Vytváranie pracovných miest v novej ekonomike je spojené s vysokou kvalifikáciou, s vysokými zručnosťami a vysokými mzdami.*
- *Do kyberpriestoru sa prenáša aj časť HDP.*
- *Nová ekonomika má sieťovú podobu. Hlavnou organizačnou štruktúrou sú siete, ktoré postupne nahrádzajú tradičné industriálne hierarchie.*
- *V novej ekonomike následkom vytvárania sieťových štruktúr a vzájomným prepájaním jednotlivých organizácií do jedného celku vzniká sieťová inteligencia, ktorá je spojená so zdieľaním využívania informačných a poznatkových zdrojov.*
- *Hlavnou formou kapitálu sú informácie a znalosti. Informačný a znalostný kapitál je zároveň rozhodujúcou formou kapitálu, ktorá zaručuje úspech na svetových trhoch.*
- *Nová ekonomika je charakteristická novými pravidlami fungovania, ktorými sa odlišuje od klasickej industriálnej ekonomiky.*
- *Nová ekonomika je spojená s koncom klasického ekonomického cyklu (Atkinson, 2000).*

Zatiaľ v Európskej únii chýba spoločná európska ekonomika, chýba dostredivá jednota. Guy Werhofstadt navrhuje zatiaľ vytvoriť aspoň akýsi rámec, v ktorom by sa pohybovali jednotlivé ekonomiky členských štátov. Rámec by mal koridory, minimá potrebné na to, aby sa zabránilo pádu do sociálneho dumpingu a maximá na to, aby sa vyhlo zničeni konkurencieschopnosti ekonomiky. Možno konštatovať, že cieľ dosiahnutia akejsi formy relatívnej dokonalosti bol stanovený aj v oblastiach politiky a ekonomiky, zostáva naplniť spôsob jeho realizácie, ktorý je nastúpený práve cestou konvergenie a globalizačných trendov.

Zdieľame teda názor, že dnes v 21. storočí nie je prioritne podstatné to, kde sa politické subjekty samy zaraďujú alebo to kde je ich možné zaradiť podľa tradičných prístupov, ale je nevyhnutné dívať sa predovšetkým na to, ako sa usilujú aby sa do popredia dostávali potreby ľudstva ako celku.

Literatúra a zdroje informácií:

ATKINSON, Robert : Building New Skills for the New Economy: New Economy Politics. Feb. 1999, citácia 24.03.2005, prístup z internetu : http://www.ppionline.org/ppi_ka.cfm?knlgAreaID=107

BERGSTEN, Fred G : The G-20 and the World Economy: World Economics. Jul-Sept.2004, citácia 26.03.2005, prístup z internetu : <http://proquest.umi.com/pqdweb?>

BIELER, Andreas : Capitalist Restructuring, Globalisation and the third Way: Lessons from the Swedish model : Capital&Class, London: Spring 2005, citácia 23.03.2005, prístup z internetu : <http://proquest.umi.com/pqdweb>

BRIŠKA, František : Problém diferenciacie a syntézy ľavicových a pravicových politických hodnôt. In: GBÚROVÁ, Marcela (ed.): Ľavica a pravica, 1 vydanie, Prešov FF PU 2004, str.15

DANIŠ, Igor : Globalizácia – nové usporiadanie ekonomických vzťahov a nové podmienky na postavenie štátu v ekonomike, Ekonomické rozhľady č. 1, 2005, str. 66

Doing Business in 2005. Removing Obstacles to Growth. Washington, Svetová banka 2004.

JAKOBY, Marek – KOVÁČ, Radoslav – MORVAY, Karol: Celkový ekonomický vývoj. In: KOLLÁR, Miroslav – MESEŽNIKOV, Grigorij (ed.) : Slovensko 2004, Súhrnná správa o stave spoločnosti, Bratislava, IVO 2004, str. 485 - 494

KADERÁBKOVÁ, Anna – ŽÁK, Milan : Význam politicko – ekonomických faktorov v období transformácie, Politická ekonomie č. 5, 2002, str. 615

KAMPFNER, John : Politics: New Statemen, London: Sept. 2004, citácia 23.03.2005, prístup z internetu : <http://proquest.umi.com/pqdweb?>

KENEZ, Peter : Hungary's Polarized Politics: The New Leader, New York: Jan/Feb. 2005, citácia 23.03.2005, prístup z internetu : <http://proquest.umi.com/pqdweb?>

MAUROY, Pierre : Storočie plné možností : Slovo, Politicko – spoločenský týždenník č. 31, 1999, citácia 18.03.2005, prístup z internetu : <http://www.noveslovo.sk/archiv/1999-31/otrendoch.html>

MINISTERSTVO FINANCIÍ SR: <http://www.finance.gov.sk/>

NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA: <http://www.nbs.sk>

POLITICKÝ PROGRAM KSS, citácia 14.03.2005, prístup z internetu : <http://www.kss.jaso.sk/index.php?z-129>

POLITICKÝ PROGRAM SDKÚ, citácia 14.03.2005, prístup z internetu : <http://www.sdkuonline.sk/prog-vych.php3>

POLITICKÝ PROGRAM HZDS – ĽS, citácia 13.03.2005, prístup z internetu :

<http://www.hzds.sk/dokumenty/program/priority2.html>

POLITICKÝ PROGRAM SNS, citácia 13.03.2005, prístup z internetu :

<http://www.sns.sk/program-c.php>

PROGRAMOVÉ VYHLÁSENIE VLÁDY SR, citácia 13.03.2005, prístup z internetu :

<http://www.rokovania.sk/app/material/nsf>

SARIO – Slovak Investment and Trade Development Agency, 2004, prístup z internetu:

<http://www.sario.sk/index.php?>

SEILER, Vladimír : Pravica, ľavica a systém spoločenskej deľby práce. In : GBÚROVÁ, Marcela (ed.) : Ľavica a pravica, 1. Vydanie, Prešov, FF PU 2004, str. 42, 43

Slovenská sporiteľňa: správa o stave slovenskej ekonomiky. Január 2005

STEGER, Manfred : Ideologies of Globalization: Journal of Political Ideologies, Abington :

Feb. 2005, citácia 22.03.2005, prístup z internetu : <http://proquest.umi.com.pqbweb?>

Slovenská republika. Ekonomické prehľady OECD. Paríž, OECD 2004.

SURMÁNEK, Štefan : Základy politológie, 1. Vydanie, Košice, UPJŠ 2003, str.25, ISBN 80-7097-530-X

VIESTOVÁ, Kristína – ŠTOFILOVÁ, Jana – ORESKÝ, Milan : Procesy globalizácie a trh krajín V4, Ekonomické rozhľady č. 1, 2005, str.79